

Posudek bakalářské práce Lenky Tikovské
Klasifikátory českého znakového jazyka

Lenka Tikovská nezpracovává ve své bakalářské práci téma snadné, už proto ne, že sledované jazykové prostředky – klasifikátory – jsou češtině (jejímu mateřskému jazyku) v podstatě „cizí“. (I když se vyskytují ve větším měřítku, než autorka konstatuje na s. 107).

Velkou část práce (s. 1-99) tvoří přehled odborné literatury o klasifikátorech v jazycích mluvených (Allan) a v jiných jazycích znakových – americkém (zvl. Baker – Cokely, dále Wilbur, Suppala) a britském (Brennan). O reprodukované odborné literatuře autorka uvažuje, příležitostně zapojuje do přehledu vlastní postřehy a kritické poznámky – a to je třeba hodnotit kladně. Kladně je třeba hodnotit i „termínotvorný“ akt, kterému se při reprodukci cizojazyčné literatury nebylo možno vyhnout - pro řadu anglických odborných termínů české ekvivalenty neexistovaly (k tomu jednu otázku: nejsem si jista, jestli úplně rozumím formulaci na s. 6: *Poslední možností bylo vytvoření termínu vlastního, pokud doslovný překlad zcela neodpovídal významu dané kategorie* – mohla by ji kol. Tikovská při obhajobě objasnit příkladem?) Hledání českých ekvivalentů k anglickým termínům jistě nebylo vždycky snadné – navzdory tomu se autorka tohoto úkolu zhostila dobře.

K přehledové části práce mám jen okrajové dotazy: na s. 24: je-li orientace dlaně u klasifikátorů ASL pro úzké a ploché předměty tak důležitá, znamená to, že s jinou orientací je klasifikátor „kniha“ nepoužitelný? Výrazy „předmět“ (s. 19) a „objekt“ (s. 20) jsou užívány jako synonyma? – a je pod „hlavičku“ předmět/objekt zařaditelná i „osoba“? (s. 21). Nebylo by na místě v souvislosti s pojetím Suppalovým zmínit jeho názor na klasifikátory jako polymorfémové prostředky?

Druhá část práce se zaměřuje na český znakový jazyk. V souvislosti s tím bych autorku poprosila, aby se vyjádřila k dvěma formulacím v práci uvedeným: na s. 5 píše (o své 4. kapitole), že *cílem bylo podat přehled klasifikátorů, které se v českém znakovém jazyce vyskytují, a popsat jejich užití*, na s. 110 pak: *cílem této kapitoly (i tady se mluví o kap. 4) je podat přehled nejužívanějších klasifikátorových tvarů ruky s ohledem na jejich zapojení do kontextu celé promluvy*. Je tedy v jejím pojetí klasifikátor a klasifikátorový tvar ruky totéž?

Druhá část práce autorka vychází dílem z autorčina vlastního materiálu (ze záznamu částečně řízené komunikace českých neslyšících) a z videokazety neslyšících lektorů Pevnosti. O materiálu se v práci (srov. s. 111) autorka příliš nerozepisuje (a nebo nejsou formulace dostatečně zřetelné). Proto bych prosila o dodatečné informace při obhajobě, alespoň: jak (na základě jakých kritérií) autorka ze získaného materiálu klasifikátory vydělovala a kolik klasifikátorových tvarů ruky získala excerpací materiálu (na s. 111 píše, že 24). Na téže straně je pak uvedeno, že klasifikátory excerpované doplnila autorka na základě konzultací s neslyšícími o další: kolik klasifikátorů bylo takto „doplněno“ – a které to jsou?

Je třeba ocenit, v jaké šíři se kol. Tikovská klasifikátorovými tvary ruky českého znakového jazyka zabývá – některé poznatky, které v práci uvádí, mohou být - a doufám, že budou - základem další bakalářské práce (na mysli mám zejména problematiku klasifikátorů osoby, např. konkurenci klasifikátorových tvarů ruky i z hlediska diachronního).

Bakalářská práce kol. Tikovské je vcelku dobře stylizována, jen výjimečně nejsou formulace dostatečně explicitní – prosila bych proto alespoň o podrobnější vysvětlení užití ruky B₁ vs P při klasifikaci postele (s. 150). K tomu ještě jednu otázku. Užití ruky P zde a pro klasifikaci palandy (s. 151) by bylo /nebylo možné uvést do souvislosti s inicializací?

Na vcelku dobré úrovni je jazyková a pravopisná stránka práce (při obhajobě bych ale prosila vysvětlit, proč za výrazem viz nelze – na rozdíl od zápisu užitého v práci - psát tečku). Ne úplně si autorka poradila se seznamem literatury (nejednotnost položek, chyby ve jménech) – obdobné problémy ostatně srov. i při uvádění jména Wilbur(ová) v textu práce,

nebo při včleňování odkazů do textu výkladu (s. 59-60 vs. odkazy jinde). Tyto spíše drobnější nedostatky ovšem nic nemění na kvalitě práce (i když jim věru ráda nejsem).

Velmi pěkně (a v souvislosti se zadáním bakalářské práce „instruktivně“) zpracovala kol. Tikovská CD disk, který je součástí bakalářské práce. CD disk má mimořádnou hodnotu pro výuku a měl by ho mít k dispozici každý učitel a student českého znakového jazyka (o způsobu, jak CD zpřístupnit, bude FF s autorkou jednat). K informacím /ukázkám uvedeným na CD disku prosím o několik doplňujících informací: v partii o (obecně sporných) specifikátorech tvaru a velikosti: ruka 5 je uvedena pod „hlavičkou“ člověk (a zároveň „pod hlavičkou“ vlasy) – mohla by to kolegyně při obhajobě vysvětlit. O vysvětlení prosím také v souvislosti s partií auto – totiž s ukázkou k českému ekvivalentu „rozdíždím se“. I tam lze uvažovat o klasifikátoru? Proč?

Závěr: Kol. Tikovská ve své bakalářské práci prokázala, že umí pracovat s odbornou literaturou, že je schopna získat materiál českého znakového jazyka (ten by měl být – stejně jako fotografická dokumentace - uložen do databáze ÚČJTK) a že je na základě materiálu schopna souhrnně popsat jeden z komplexních prostředků českého znakového jazyka. V této souvislosti je třeba zmínit (a vůbec ne na okraj) úlohu neslyšících konzultantů kol. Tikovské, Bc. Novákovou a Bc. Vysučka – bez jejich podstatné pomoci by totiž výsledky práce ztrácely – podobně jako výsledky závěrečných prací jiných - na věrohodnosti. Bakalářská práce Lenky Tikovské se řadí k těm bakalářským pracím oboru ČNES, které přispívají k poznání českého znakového jazyka, a v druhém – nikoliv zanedbatelném – plánu také k sebeuvědomování české komunity neslyšících.

Bakalářská práce Lenky Tikovské Klasifikátory českého znakového jazyka splňuje požadavky kladené na bakalářské práce a může být podkladem k obhajobě.

Alena Macurová
12.9. 2006

Návrh klasifikace (s přihlédnutím k obhajobě): výborně